

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ**

Кафедра теорії держави та права

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Назва освітньо-професійної програми	Право
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D8 Право
Вид навчальної дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання	перший (денна, заочна)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
протокол від 11.07.2025 № 11

СХВАЛЕНО

Вченою радою Навчально-наукового
інституту права та інноваційної
освіти
протокол від 19.06.2025 № 11

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Право»

Ольга ЧЕПІК-ТРЕГУБЕНКО

Розглянуто на засіданні кафедри теорії держави та права Навчально-наукового
інституту права та інноваційної освіти
протокол від 12.06.2025 № 20.

Історія держави та права зарубіжних країн. Робоча програма навчальної
дисципліни. Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
2025 рік. 25 с.

РОЗРОБНИК:

доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпровського державного
університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент
Талдикін Олександр Васильович.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. професор кафедри міжнародного права Університету митної справи та
фінансів, доктор юридичних наук, професор Легка Оксана Володимирівна;
2. голова Орджонікідзевського районного суду міста Запоріжжя
Калюжна Вікторія Вікторівна.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**
(додаток 1 до Робочої програми навчальної дисципліни)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ЄКТС	3	3
Загальна кількість годин	90	90
Рік підготовки	1	1
Семестр	1	1
Лекції	16	8
Семінарські	14	4
Практичні	-	4
Самостійна робота	60	74
Індивідуальні завдання	-	-
Підсумковий семестровий контроль	Залік	Залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «історія держави і права зарубіжних країн» є формування у студентів стійких теоретико-концептуальних уявлень щодо загальних та специфічних рис виникнення, функціонування та розвитку держави та права в різних країнах світу від найдавніших часів до сьогодення.

Очікувані результати навчання:

використовувати у практичній діяльності основні знання з історії держави і права зарубіжних країн;
розуміти особливості застосування історико-правового досвіду;
володіти навичками наукової аргументації.

Вивчення дисципліни забезпечує формування компетентностей за освітньою програмою:

Інтегральна компетентність – Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні компетентності:

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Пререквізити: вивчається у першому семестрі на першому курсі. Передбачено попереднє оволодіння дисциплінами «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія», «Правознавство» (за програмою загальної середньої освіти).

Постреквізити: «Історія держави і права України», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн»

Здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати такі **результати навчання:**

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

ПРН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН. РОЗВИТОК ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ГЕНЕЗА ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Предмет історії держави і права зарубіжних країн. Періодизація курсу. Цивілізаційний та формаційний підходи до вивчення історії держави і права зарубіжних країн. Історіографія науки. Функції історії держави і права зарубіжних країн. Принципи вивчення історії держави і права зарубіжних країн. Методологія навчальної дисципліни. Основні загальні філософські,

загальнонаукові та спеціальні наукові методи дослідження історико-правових явищ і процесів. Міжпредметні зв'язки цієї дисципліни.

Головні характеристики первісного ладу. Класифікація та періодизація первісного суспільства. Головні передумови розвитку додержавних інститутів соціальної регуляції. Перші форми соціальної організації людини. Первісне стадо. Клан. Рання родова община. Пізня родова община. Вікові групи, чоловічі (жіночі) союзи і спілки у розвитку особистого статусу первісної людини. Розпад родоплемінного ладу. Вплив суспільного розподілу праці, диференціації соціальних функцій на формування державної влади і становлення права. Форми влади первісного суспільства: вождівство, військова демократія, протодержава.

Саморегуляція у первісному суспільстві та причини виникнення державної регуляції. Поняття моно-норм у первісному суспільстві. Соціальні норми первісного суспільства. Табу як прототип правової заборони. Первинність права стосовно держави. Архаїчне право.

ТЕМА 2. ДЕРЖАВА І ПРАВО КРАЇН СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

Періодизація Стародавнього світу. Поняття: «Стародавній світ», «Стародавній Схід». Особливості утворення держав на Стародавньому Сході. Іригаційна теорія. Характерні риси суспільного ладу давніх східних держав. Кастова система та джерела рабства. Специфіка організації державної влади суспільств Стародавнього Сходу. Східна деспотія. Загальна характеристика права Стародавнього Сходу. Залишкові норми первісного суспільства у період державотворення. Особливості перших кодифікацій права.

Суспільний лад та основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право та його джерела у Стародавньому Єгипті. Фараон. Роль жерців у державному управлінні.

Суспільний устрій та основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право держав Стародавньої Месопотамії. Шумер і Акад. Вавилонська держава. Закони царя Хаммурапі.

Поняття «античність». Утворення держав у Стародавній Греції. Характерні риси суспільного та державного ладу Кріто-кікладської та Мікенської цивілізацій. Античний поліс, його види та полісна система.

Суспільний лад та основні соціальні групи, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право та його джерела в Афінській демократичній рабовласницькій республіці. Реформи Солона, Пісістрата та Клісфена.

Суспільний устрій та основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право рабовласницької аристократичної республіки у Спарті (Лакедемон). Закони Драконта.

Наддержавні об'єднання Стародавньої Греції: Пелопоннеський та Афінський морські союзи.

Утворення римської держави. Суспільний лад, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право Стародавнього Риму. Царський період. Реформи Сервія Туллія. Республіканський період. Реформи Гракхів.

Військова реформа Марія. Диктатура Сулли. Римська імперія (принципат, домінат). Реформи Діоклетіана та законодавство Константина. Поділ імперії на Західну і Східну. Римське право. Закони XII таблиць. Звід законів Юстиніана. Рецепція римського права.

ТЕМА 3. ДЕРЖАВА І ПРАВО КРАЇН ЄВРОПИ ТА СХОДУ У СЕРЕДНІ ВІКИ

Термін «Середні віки». Періодизація феодального суспільства в Європі: I. Раннє Середньовіччя (V-X ст.). II. Класичний феодалізм (XI-XV ст.). Пізнє Середньовіччя (XVI-XVIII ст.). Шляхи виникнення ранньофеодальних держав: 1) на базі застарілих суспільних відносин рабовласницької держави (Візантія); 2) на основі родоплемінних відносин у різних племен (слов'ян, франків, англосаксів, арабів тощо).

Візантія. Східна римська імперія після падіння Риму. Походження поняття «Візантія». Особливості формування феодальних відносин і нової державності на основі взаємодії різних чинників: розвинутої державності і правової культури античності, вплив спадщини давніх східних цивілізацій, а також південних слов'янських і причорноморських племен, які переживали період розпаду общинних відносин.

Два основні етапи суспільно-політичного і правового розвитку Візантії (Ромейської імперії): 1. VII- XII ст. Зміцнення центральної влади під час правління імператорів Ісаврійської династії (717-802рр.) та Македонської (867-1056). Формування адміністративно-бюрократичного апарату. Особливе місце греко-православної церкви в політичній системі. 2. XII - сер. XVст. Протистояння з римською церквою. Захоплення Константинополя хрестоносцями (1204р.). Відновлення імперії (1261р.). Відродження Палеологів (1261-1453рр.) Завоювання турків-османів. Падіння Константинополя (1453р.)

Право Візантії. Кодекс Юстиніана (528-529). Еклога (726р.). Землеробський, військовий, морський закони. Прохірон (872р.). «Василики» (Базиліки)- 890р.

Вплив Візантії на державно-правовий розвиток південних (болгари, серби) і східних (росіяни, українці, білоруси) слов'ян.

Розпад Західної Римської імперії та утворення варварських королівств. Поняття «феодалізм», «феодальні відносини», «феодальний спосіб виробництва». Основні риси феодалізму. Феодальна держава Європи та основні форми її розвитку: ранньофеодальна (V-XIст.), сеньйоральна (XI-XIIIст.), станово-представницька (XIV- XV ст.), абсолютна монархія (XVI-XVIIIст.).

Етапи розвитку феодального права. Джерела права. Ленне право. Міське право. Кріпосне право. Канонічне право. Розклад феодального ладу.

Виникнення та розвиток держави і права у франків. Держава при Меровінгах. Реформи Карла Мартелла. Держава при Каролінгах. Імперія Карла Великого. Верденський договір 843 р. Салічна правда. Суспільний лад та основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади і право та його джерела у Франції. Королівська влада в IX-XII ст. Реформи Людовіка IX (XIII ст.). Генеральні штати, їх структура, компетенція та роль. Станово-представницька монархія. Великий березневий ордонанс 1357 р. Паризький парламент та інші судові органи. Виникнення прокуратури. Реформи Ришельє та Людовика XIV. Французький абсолютизм. Торговельний ордонанс 1673 р. Великий кримінальний ордонанс 1670 р.

Суспільний устрій, основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, посади та право Англії. Утворення британських і англосаксонських держав. Нормандське завоювання, зміни у державному ладі в XI-XII ст. Реформи Генріха II. Виникнення суду присяжних. Велика хартія вольностей. Зміни у державному ладі у XIII-XIV ст. Виникнення парламенту і формування місцевого самоврядування. Особливості англійського абсолютизму. «Загальне право», «право справедливості», судовий прецедент.

Суспільний лад та основні соціальні групи, періодизація, державний лад, центральні, місцеві органи, право та його джерела у Німеччині. Німецька держава у X-XII ст. «Священна Римська імперія германської нації». Імперський сейм, ландтаги. Саксонське і Швабське Зерцало. Магдебурзьке право. Золота булла 1356 р. Кароліна. Особливості німецького абсолютизму. Реформація і її наслідки.

Особливості розвитку країн середньовічного Сходу. Утворення Арабського халіфату. Суспільний та державний лад Арабського халіфату. Формування та розвиток мусульманського права у Середні віки. Мазхаби мусульманського правознавства. Джерела права. Майнові відносини. Шлюбно-сімейні відносини. Злочин та покарання. Судовий процес. Мусульманське право у сучасному світі.

Еволюція суспільного та державного ладу Китаю у Середні віки. Надільна система землекористування. Збереження рис східної деспотії. Державний лад. Місцеве управління. Армія. Станово-класовий розподіл суспільства. Особлива сталість китайського права. Систематизація середньовічного китайського права. Конфуціанство і право. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Характерні риси кримінального права.

Утворення японської держави. Державний лад. Система сьогунату. Військова організація. Особливості соціального ладу. Розвиток японського права у Середні віки. Кодекс «Тайхорьо».

Держава феодальної Індії. Делійський султанат. Імперія великих Моголів. Соціальний лад. Мусульманізація державного управління. Право

середньовічної Індії. Дхармашастри, нібандхі, правовий звичай. Шлюбно-сімейне, майнове, кримінальне право.

ТЕМА 4. ДЕРЖАВА І ПРАВО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У НОВИЙ ТА НОВІТНІЙ ЧАС

Державний та суспільний лад Англії напередодні буржуазної революції. Причини, рушійні сили, перебіг англійської буржуазної революції (1640 – 1658рр.). Д. Локк. Політичні течії в революції: пресвітеріани, інDEPENDENTI, левеллери. Довгий парламент (1640-1653р.р.) Три етапи революції. Велика ремонстрація (1641 р.). Громадянська війна. (1642-1648 р.р.) Проголошення республіки (1649 р.). Протекторат Кромвеля. (1653-1658 р.р.) «Знаряддя управління» (1653 р.) Система органів влади і управління за часів протекторату. Військова диктатура Кромвеля. Реставрація Стюартів. Бредська декларація (1660 р.) Виникнення політичних угрупавь «віги» і «торі». «Славетна революція» (1688-1689р.р.) Формування основ конституційної монархії. Законодавство періоду буржуазної революції: «Habeas corpus act» 1679 р., Білль про права 1689 р., Акт про престолонаслідування 1701 р. Значення цих документів в подальшому державно-правовому розвитку країни, в процесі формування конституційної монархії.

Еволюція державного ладу Англії у XVIII-XIX ст. Виборчі реформи 1832, 1867 та 1884 -1885 рр. Консерватори (торі) і ліберали (віги). Подальший розвиток державних структур. Реформи місцевого самоврядування. Поліція. Судова реформа 1875 р. «Загальне право» і «Право справедливості» у Новий час. Зміни в політичній системі Англії в останній чверті XIX - на початку XX ст. Акт про парламент 1911 р. Оформлення державного механізму буржуазної конституційної монархії. Формування громадянського суспільства і нового типу держави – буржуазної держави. Основні принципи британського парламентаризму.

Колоніальні володіння Англії. Організація управління колоніями. Види колоній. Акт про колоніальні закони 1865 р. Імперські конференції. Акти про управління Індією. «Акт про Британську Північну Америку 1867р.» Домініони.

Еволюція державного ладу Англії після Першої світової війни. Особливості політичного розвитку у міжвоєнний період. Реформи виборчого права 1918, 1928р.р., Вестмінстерський статут 1931 р. Зміни в апараті державного управління та у соціальній структурі Англії у другій половині XX ст. Розвиток британської двопартійної системи. Консерватори і ліберали. Посилення лейбористської партії. Реформа парламенту 1949 р. Спроби подальшої реорганізації палати лордів. Акт про народне представництво 1948 р. Виборчі реформи 1949 р. і 1969 р. Корона. Посилення ролі кабінету. Стиль управління М. Тетчер. Лейбористські уряди. Поліцейські та судові органи. Обмеження місцевого самоврядування. Характерні риси англійської парламентської демократії. Джерела та основні риси права Англії. Соціальне

законодавство. Основні напрями державно-правового розвитку Англії у кінці ХХ – на початку ХХІ ст. Подальший розвиток громадянського суспільства.

ТЕМА 5. ДЕРЖАВА І ПРАВО ФРАНЦІЇ У НОВИЙ ТА НОВІТНІЙ ЧАС

Буржуазна революція 1789 – 1794 рр. у Франції. Причини, рушійні сили, періодизація Великої французької революції. Державно-правові ідеї Вольтера, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтеск'є. Три основні етапи революції. «Декларація прав людини і громадянина» 1789 р. Встановлення конституційної монархії. Конституція 1791 р. Жирондистська республіка. Диктатура якобінців. Революційний трибунал. Соціально-економічні заходи якобінців. Конституція 1793 р. Переворот 9-го термідора і термідоріанська реакція. Конституція 1795 р. Директорія.

Соціально-політичний розвиток Франції у 1799 – 1870 рр. Переворот 18 брюмера 1799 р. Наполеона Бонапарта. Конституція 1799 р. Консулат. Створення централізованого бюрократичного апарату. Перша імперія. Кодифікація Наполеона. Французький цивільний кодекс 1804 р. Французький кримінальний кодекс 1810 р. Реставрація монархії Бурбонів. Хартія 1814 р.

Липнева революція і Хартія 1830 р. Революція 1848 р. Друга республіка. Державний переворот Луї Бонапарта (1851 р.) і Конституція 1852 р. Державний лад Другої імперії Основні риси бонапартизму. Армія і поліція в системі бонапартизму.

Революція 18 березня 1871 р. Вибори і проголошення Паризької Комуні. Державний лад Паризької комуні та принципи її організації. Соціально-економічні заходи Комуні. Судова система.

Виникнення Третьої республіки у Франції. Партії і політична боротьба після поразки Комуні. Конституційні закони 1875 р. Еволюція державно-правового розвитку Франції у кінці ХІХ- на початку ХХ ст.

Третя республіка у Франції після Першої світової війни. Багатопартійність. Лівий блок і Національний блок. Робітничі партії. Фашистські організації. Народний фронт 1934 - 1938 рр. Уряд народного фронту. Державний механізм Третьої республіки. Франція у Другій світовій війні. Уряд Віші. Кінець Третьої республіки.

Боротьба за демократичну конституцію після закінчення Другої світової війни. Референдуми 21 жовтня 1945 р. і 5 травня 1946 р. Конституція 1946 р. Четверта республіка (1946-1958). Антидемократичний перегляд Конституції 1946 р. Військовий заколот 1958 р. в Алжирі. Уряд генерала де Голля. Утворення П'ятої республіки. Державний лад Франції за Конституцією 1958 р. Кримінальна поліція Франції. Суд. Еволюція французького права у ХХ ст. Французький союз. Державно-правовий розвиток Франції у ХХІ ст.

ТЕМА 6. ДЕРЖАВА І ПРАВО США У НОВИЙ ТА НОВІТНІЙ ЧАС

Британські колонії у Північній Америці: організація управління та суспільний лад. Типи економічного розвитку колоній. Війна за незалежність: причини (соціально-економічні, політичні), характер, хід. Значення протестантизму. Організація «Сини Свободи», її роль в організації визвольного руху. «Декларація незалежності» 1776 р. «Статті конфедерації» 1781 р. Паризький мир. Конституція США 1787р. та Білль про права 1791 р. Основні принципи конституційної системи США. Форма правління та державний устрій.

Соціально-економічний і політичний розвиток США у першій половині XIX ст. Міссурійський компроміс 1820 р. Громадянська війна 1861 – 1865 рр.: причини, хід та її соціально-політичні і правові наслідки. Законодавчі акти уряду А. Лінкольна: «Гомстед-акт 1862 р.», «Прокламація про звільнення рабів.». Перемога Півночі. Реконструкція Півдня. XIII – XV поправки до Конституції США, їх оцінка. Закон Шермана 1890 р. Зростання централізації. Посилення ролі Верховного Суду США. Еволюція державного ладу США у другій половині XIX - на початку XX ст. Конгрес. Президент США. Місцеве управління. Збройні сили. Поліція. Судова система США. Особливості права США.

Особливості соціально-економічного розвитку США Новітнього періоду. Причини «Великої депресії». Розвиток державно-монополістичного капіталізму. «Новий курс» президента Рузвельта і його основні заходи: відбудова банківсько-фінансової системи, відбудова промисловості, аграрна політика, боротьба з безробіттям, державне регулювання ринкових відносин. Двопартійна система США. Демократи і республіканці. «Асоціація прогресивних дій». Інші політичні партії та угруповання. Зміни в політичному режимі Сполучених Штатів. Закон Вагнера 1935 р. Закон Сміта 1940 р.

Зміни у державному ладі США після Другої світової війни. Поправки до конституції – XX, XXII, XXV. Принципи федералізму. Централізація влади. Конгрес та його постійні комітети. Демократизація виборчого права: XIX, XXI і XXIV поправки до конституції. Д. Кеннеді. Закон про виборчі права 1965 р. Президент. Апарат Білого дому. Пентагон і ЦРУ. Структура поліцейського апарату. ФБР. Верховний Суд США. Правова система США у XX- на початку XXI ст. Еволюція соціально-політичної структури США в кінці XX – на початку XXI ст.

ТЕМА 7. ДЕРЖАВА І ПРАВО НІМЕЧЧИНИ У НОВИЙ ТА НОВІТНІЙ ЧАС

Німецькі землі на початку XIX ст. Віденський конгрес 1814 р. Рейнський союз. Німецький союз. Договір про Німецький союз 1815 р. Німецька

буржуазна революція 1848 – 1849 р. Франкфуртська конституція 1849 р. Конституційний розвиток Пруссії та її боротьба за лідерство у Німеччині. Конституція 1850 р. Реформи О. Бісмарка. Північний німецький союз. Утворення німецької імперії. Конституція 1871 р. Кримінально-процесуальний кодекс (1877 р.), Цивільне уложення (1900 р.).

Німеччина після першої світової війни. Листопадова революція 1918р.: причини та наслідки. Веймарська конституція 1919 р. Система органів влади й управління в період Веймарської республіки (1919 – 1933 рр.). Територіальний устрій. Партії і політична боротьба в умовах Веймарської республіки.

Кризові явища у соціально-економічній та владній сфері у кінці 20-х – на початку 30-х рр. Причини приходу до влади німецького фашизму. Державний та суспільний лад фашистської Німеччини. Встановлення нацистського режиму. Законодавство періоду нацистської диктатури. Зміни у державному ладі. Фюрер, рейхстаг та імперська канцелярія. Каральні органи. Агресивна зовнішня політика. Поразка фашистської Німеччини у Другій світовій війні. Потсдамські угоди. Окупаційний статут. Політика розколу країни: Бізонія та Тризонія. Утворення ФРН. Основні риси Боннської конституції 1949 р. Еволюція політичного режиму. Утворення НДР. Конституції 1949 і 1968 рр. Утворення єдиної німецької держави у жовтні 1990 р. Форма правління та державний устрій сучасної Німеччини.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВА І ПРАВО ЯПОНІЇ ТА КИТАЮ У НОВИЙ ТА НОВІТНІЙ ЧАС

Особливості розвитку держав Сходу у Новий час. Суспільний та державний лад у період «Закритої Японії». Передумови революції у Японії. Революція Мейдзі: мета, рушійні сили, наслідки. Реформи 70–80-х рр. XIX ст. Конституція 1889 р. Державний та суспільний лад Японії кінця XIX – початку XX ст.

Китайське суспільство та держава у XIX ст. Імперія Цин. Народна війна 1850-1864 рр.- народний рух проти іноземних колонізаторів, маньчжурських та китайських феодалів. Утворення Тайпінської держави. Значення тайпінського руху. Економічні і політичні реформи кінця XIX ст., їх поразка. Сінхайська революція 1911-1913 рр. Повалення монархії, встановлення республіканської форми правління. Сунь Ятсен.

Зміни в політичній системі Японії після першої світової війни. Японія між двома світовими війнами. Встановлення військово-монархічного режиму, його відмінність від фашистського. «Нова політична структура». «Нова економічна структура». Агресивна зовнішня політика. Ліберально-демократичні перетворення після Другої світової війни: аграрна реформа, соціальне страхування, «дзайбацу» та ін.. Конституція 1947 р. Особливості японської монархії. Вплив європейського парламентаризму на формування політичної та правової системи. Перебудова суспільно-економічного ладу на ліберально-демократичних засадах.

Новий революційний підйом у Китаї після Першої світової війни. «Рух 4 травня» 1919р.- початок буржуазно-демократичної революції. Створення КПК (1921р.), її вступ до Гоміндану (1923р.) Громадянські революційні війни: (1924-1927рр.), (1927-1937рр.), (1946-1949рр.) Утворення Китайської Народної республіки. Тимчасова конституція КНР 1949 р. Конституція 1954 р. Мао Цзедун і встановлення диктатури Комуністичної партії. «Великий стрибок», «Культурна революція», Конституція 1975р. і їх негативні наслідки. Початок активного правового будівництва після смерті Мао Цзедуна (1976 р.). Конституції 1978, 1982 рр., їх оцінка. Соціально-економічні і політичні зміни у китайському суспільстві в кінці ХХ- на початку ХХІ ст.

4. СТРУКТУРА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми та план лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема 1. Предмет, методологія та підходи до вивчення історії держави і права зарубіжних країн. Розвиток первісного суспільства та генеза держави і права	1. Предмет, методологія історії держави і права зарубіжних країн. 2. Періодизація додержавного та державного суспільства 3. Організація суспільної влади і соціальні норми первісного суспільства 4. Загальні закономірності й різноманітність форм виникнення держави і права 5. Ознаки держави і права, що відрізняють їх від влади та норм первісного суспільства	2
Тема № 2. Держава і право країн Стародавнього світу	1. Виникнення держави у країнах давньої східної цивілізації. Основи її суспільного ладу. 2. Сутність та форма давньої східної держави, основні її функції. 3. Передумови та шляхи виникнення держави в античному світі. 4. Суспільний лад античних країн: спільні риси та особливості. 5. Римське право, його роль у світовій культурі.	2
Тема № 3. Держава і право країн Європи та Сходу у середні віки	1. Загальні закономірності розвитку суспільного ладу в середні віки 2. Держава і право країн Європи у середні віки 3. Держава і право країн Сходу у середні віки	2
Тема № 4. Держава і право Великої Британії у новий та новітній час	1. Ранні буржуазні революції в Європі і формування громадянського суспільства. 2. Причини, рушійні сили, основні етапи Англійської революції (1640-1660 рр.). 3. Законодавчі акти Англійської буржуазної революції та „Славетної революції” в Англії: «Трирічний акт» (15 лютого 1641 р.), «Велика демонстрація» (1 грудня	2

	1641 р.); Акти про скасування королівського звання і Палати лордів (березень 1649 р.) та ін. і їх значення в формуванні нового типу держави 4. Держава і право Великої Британії у новітній час	
Тема № 5. Держава і право Франції у новий та новітній час	1. Французька буржуазна революція XVIII ст.: причини, рушійні сили; основні етапи і досягнення на кожному з них; наслідки. 2. Державний лад Франції у Новий та Новітній час: а) державно-правовий розвиток за часів першої республіки і першої імперії; б) революція 1848 р. і друга імперія; в) формування держави нового типу за часів Третьої, Четвертої і П'ятої республік. 3. Становлення французької правової системи: цивільний кодекс Франції 1804 р., Кримінальний кодекс Франції 1810 р. Еволюція права Франції у XIX – XX ст.	2
Тема № 6. Держава і право США у новий та новітній час	1. Війна за незалежність (1775–1783 рр.): причини (економічні, соціальні, політичні), хід, характер, наслідки. 2. Конституційний розвиток США у другій половині XVIII ст. Державні форми відповідно до Конституції 1787 р. 3. Громадянська війна в США. Законодавчі акти періоду війни. 4. Еволюція державного ладу і права США в Новий та Новітній час.	2
Тема № 7. Держава і право Німеччини у новий та новітній час	1. Еволюція німецької державності у XIX ст.: а) німецькі землі на початку XIX ст. Рейнський союз. Віденський конгрес 1814 р. Німецький союз; б) німецька буржуазна революція 1848–1849 р. Франкфуртська конституція 1849 р.; в) боротьба Пруссії за лідерство у Німеччині. Конституція 1850 р. Реформи О. Бісмарка. Північний німецький союз; г) утворення Німецької імперії. Конституція 1871 р. Цивільне уложення (1900 р.). 2. Особливості державного устрою і права Німеччини у Новітній час: а) Німеччина після першої світової війни. Листопадова революція 1918р.: причини та наслідки. Веймарська конституція 1919 р.; б). нацистський режим; в) державний та суспільний лад ФРН, конституція 1949 р.; г) право Німеччини у Новий та Новітній час.	2
Тема № 8. Держава і право Японії та Китаю у новий та новітній час	1. Держава і право Японії (60-е рр. XIX ст. - 90-і рр. XX ст.) 2. Держава та право Китаю в новий та новітній час	2

Теми семінарських занять

Назва теми семінарського заняття	Кількість годин
Тема № 2. Держава і право країн Стародавнього світу	2
Тема № 3. Держава і право країн Європи та Сходу у середні віки	2
Тема № 4. Держава і право Великої Британії у новий та новітній час	2
Тема № 5. Держава і право Франції у новий та новітній час	2
Тема № 6. Держава і право США у новий та новітній час	2
Тема № 7. Держава і право Німеччини у новий та новітній час	2
Тема № 8. Держава і право Японії та Китаю у новий та новітній час	2

Теми для самостійної роботи

Назва теми для самостійної роботи	Кількість годин
Тема 1. Предмет, методологія та підходи до вивчення історії держави і права зарубіжних країн. Розвиток первісного суспільства та генеза держави і права	8
Тема № 2. Держава і право країн Стародавнього світу	8
Тема № 3. Держава і право країн Європи та Сходу у середні віки	8
Тема № 4. Держава і право Великої Британії у новий та новітній час	7
Тема № 5. Держава і право Франції у новий та новітній час	7
Тема № 6. Держава і право США у новий та новітній час	7
Тема № 7. Держава і право Німеччини у новий та новітній час	7
Тема № 8. Держава і право Японії та Китаю у новий та новітній час	8

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми та план лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема 1. Предмет, методологія та підходи до вивчення історії держави і права зарубіжних країн. Розвиток первісного суспільства та генеза держави і права	6. Предмет, методологія історії держави і права зарубіжних країн. 7. Періодизація додержавного та державного суспільства 8. Організація суспільної влади і соціальні норми первісного суспільства 9. Загальні закономірності й різноманітність форм виникнення держави і права 10. Ознаки держави і права, що відрізняють їх від влади та норм первісного суспільства	2
Тема № 2. Держава і право країн Стародавнього світу	1. Виникнення держави у країнах давньої східної цивілізації. Основи її суспільного ладу. 2. Сутність та форма давньої східної держави, основні її функції. 3. Передумови та шляхи виникнення держави в античному світі. 4. Суспільний лад античних країн: спільні риси та особливості. 5. Римське право, його роль у світовій культурі.	2
Тема № 3. Держава і право країн Європи та	1. Загальні закономірності розвитку суспільного ладу в середні віки	2

Сходу у середні віки	2. Держава і право країн Європи у середні віки 3. Держава і право країн Сходу у середні віки	
Тема № 5. Держава і право Франції у новий та новітній час	4. Французька буржуазна революція XVIII ст.: причини, рушійні сили; основні етапи і досягнення на кожному з них; наслідки. 5. Державний лад Франції у Новий та Новітній час: а) державно-правовий розвиток за часів першої республіки і першої імперії; б) революція 1848 р. і друга імперія; в) формування держави нового типу за часів Третьої, Четвертої і П'ятої республік. 6. Становлення французької правової системи: цивільний кодекс Франції 1804 р., Кримінальний кодекс Франції 1810 р. Еволюція права Франції у XIX – XX ст.	2

Теми семінарських занять

Назва теми семінарського заняття	Кількість годин
Семінарське заняття Тема № 2. Держава і право країн Стародавнього світу	2
Семінарське заняття Тема № 3. Держава і право країн Європи та Сходу у середні віки	2

Теми практичних занять

Назва теми практичного заняття	Кількість годин
Практичне заняття Тема № 4. Держава і право Великої Британії у новий та новітній час	2
Практичне заняття Тема № 6. Держава і право США у новий та новітній час	2

Теми для самостійної роботи

Назва теми для самостійної роботи	Кількість годин
Тема 1. Предмет, методологія та підходи до вивчення історії держави і права зарубіжних країн. Розвиток первісного суспільства та генеза держави і права	9
Тема № 2. Держава і право країн Стародавнього світу	10
Тема № 3. Держава і право країн Європи та Сходу у середні віки	10
Тема № 4. Держава і право Великої Британії у новий та новітній час	9
Тема № 5. Держава і право Франції у новий та новітній час	9
Тема № 6. Держава і право США у новий та новітній час	9
Тема № 7. Держава і право Німеччини у новий та новітній час	9
Тема № 8. Держава і право Японії та Китаю у новий та новітній час	9

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ТА ЗАВДАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Предмет і завдання дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн».

2. Періодизація історії держави і права зарубіжних країн. Цивілізаційний та формаційний підходи до вивчення цієї дисципліни.
3. Поняття «Давній Світ». Періодизація історії Давнього Світу.
4. Специфіка організації державної влади у суспільствах Стародавнього Сходу.
5. «Східна деспотія»: соціально-історичний та формально-юридичний зміст.
6. Право держав Давнього Сходу. Загальна характеристика на прикладах Єгипту, Китаю та Індії.
7. Давня Месопотамія: суспільний та державний лад і право. Закони Хаммурапі.
8. Поняття «Античність». Утворення держав в Стародавній Греції. Античний поліс: його види та полісна система.
9. Афіньська демократична рабовласницька республіка: періодизація, суспільний та державний лад, право і його джерела.
10. Сутність реформ Солона, Пісістрата та Клісфена. Їхнє значення у формуванні афінської державності.
11. Спартанська держава: особливості суспільного та державного ладу. Закони Лікурґа.
12. Стародавній Рим у період республіки (510–27 до н.е.): суспільний та державний лад, право та його джерела.
13. Державно-правовий розвиток Стародавнього Риму у період Імперії (кінець I ст. до н.е.–V ст. н.е.).
14. Загальна характеристика Римського права. Рецепція Римського права.
15. Поняття «Середні віки». Періодизація історії середньовіччя.
16. Еволюція феодальної державності країн Європи: ранньофеодальна, сеньйоральна, станово-представницька та абсолютна монархії.
17. «Салічна правда» як джерело ранньофеодального права.
18. Європейське право доби середньовіччя.
19. «Велика хартія вольностей» 1215 р. і формування станово-представницької монархії в Англії.
20. Витоки європейського парламентаризму. Виникнення англійського парламенту, французьких Генеральних штатів, як засади майбутнього політичного устрою цих країн.
21. Розкрийте зміст поняття «Реформаційний рух у Західній Європі» (XVI ст) і його вплив на зміни світогляду феодального суспільства та формуванні нових політико-правових систем.
22. Розкрийте сутність поняття «Криза феодалізму» в соціально-економічній, політичній та ідеологічних сферах (на прикладах Англії часів династії Тюдорів і Франції часів правління Людовика XIV і Людовика XV).
23. Основні риси феодального права Англії. Особливості джерел права. Загальне право і судовий прецедент. Право справедливості. Статутне право. Криваве законодавство.
24. Утворення феодальної держави в Німеччині. Священна Римська імперія. Золота Булла 1356 р.
25. Станово-представницька монархія в Німеччині. Її особливості.

26. Особливості абсолютизму в Німеччині. Поліцейська держава в Пруссії. Освічений абсолютизм в Австрії.
27. Феодальне право Німеччини. Саксонське і Швабське зеркала. Кароліна. Пруське земельне уложення 1794 р.
28. Англійська революція середини XVII ст.: причини, передумови, рушійні сили, основні етапи, особливості і значення.
29. Конституційні закони періоду «Реставрації Стюартів» та «Славетної революції»: «Habeas corpus act» 1679 р., Білль про права 1689 р., Акт про престолонаслідування. Розкрийте їх сутність і значення в процесі утвердження конституційної монархії.
30. Судова реформа останньої чверті XIX ст. у Великій Британії. Виникнення адміністративної юстиції.
31. Виборчі реформи у Великій Британії 1832, 1867, 1884–1885, 1918, 1928, 1949, 1969 рр. і їх значення для формування англійського парламентаризму.
32. Війна за незалежність британських колоній в Північній Америці: причини, передумови, хід і значення.
33. «Декларація незалежності 1776 р.»: ідеологічні засади. Зміст і значення.
34. Становлення державності у США: «Статті конфедерації» 1781 р.; Конституція 1787 р.: принципи, структура, повноваження основних гілок влади, «Білль про права» 1791 р.
35. Громадянська війна в США: причини, передумови, правові і політичні наслідки.
36. Велика французька революція: причини, передумови, рушійні сили.
37. Декларація прав людини і громадянина: ідеологічні засади, зміст та значення.
38. Державний механізм якобінської диктатури.
39. Державний устрій Франції від Першої республіки до реставрації Бурбонів на основі аналізу конституцій 1792, 1793, 1795, 1799 рр. та законодавчих актів 1801–1804 рр.
40. Кодифікація Наполеона і становлення буржуазного права у Франції. Французький Цивільний кодекс 1804 р., Торговельний кодекс 1807 р., Кримінальний кодекс 1805 р.
41. Державно-правовий розвиток Франції в період від Реставрації Бурбонів до Другої імперії (1814–1852 рр.).
42. Державно-правовий розвиток Франції в період Третьої республіки. Конституція 1875 р.
43. Особливості суспільно-політичного устрою Німеччини на початку XIX ст.. Віденський конгрес та доля Німеччини.
44. Об'єднання Німеччини. Державний лад за конституцією 1871 р. Цивільне уложення 1896 р.
45. Кримінальне право Німеччини в новий час.
46. Розпад імперій і зміни в державному ладі країн Європи після Першої Світової війни.
47. Листопадова революція 1918 р. в Німеччині. Веймарська конституція і Веймарська республіка.

48. Дайте порівняльну характеристику тоталітарних режимів Італії, Німеччини та СРСР.
49. «Новий курс» президента Ф. Рузвельта.
50. Німеччина після Другої Світової війни. Утворення ФРН і Конституція 1949 р. Утворення НДР і Конституція 1949 р. ФРН. Об'єднання Німеччини.
51. Британська співдружність націй. «Загальне право» і «Право справедливості» в Новий та Новітній час.
52. Правова система США в ХХ ст.
53. Державно-правовий розвиток Франції в період Четвертої республіки. Конституція 1946 р.
54. Державно-правовий розвиток Франції в період П'ятої республіки. Конституція 1958 р.
55. Зміни у державному ладі США після Другої світової війни. Поправки до Конституції – XX, XXII, XXV.
56. Структура поліцейського апарату США. ФБР.
57. Правова система США на початку ХХІ ст.
58. Зміни в апараті державного управління Великої Британії у другій половині ХХ ст.

6. КРИТЕРІЙ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота/ Індивідуальна робота	Залік (З) / ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 40	≤ 10	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК + З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота/ Індивідуальна робота	Залік (З) / ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 20	≤ 30	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК + З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

**Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів вищої освіти
(денна та заочна форми навчання)**

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
------	-----------

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
3	Високий рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
2,5	Невисокий рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями . Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики
2	Достатній рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні ; практичні навички та вміння мають поверхневий характер , потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками
1	Недостатній рівень Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру ; практичні навички та вміння сформовані недостатньо ; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки , які потребують подальшого усунення
0,5	Мінімальний рівень компетентностей. Студент, слухач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань
0	Незадовільний рівень компетентностей. Відсутність на занятті.

Критерії оцінювання самостійної роботи (денна форма навчання)

Максимум 10 балів	
Підготовка словника юридичних термінів з тем курсу	4
Підготовка презентації з навчальної теми чи з окремого питання	до 10 балів
Підготовка доповіді	5
Виконання індивідуальних творчих завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програми курсу)	До 10 балів
Підготовка та розробка схем та таблиць	5-8 балів
Підготовка тез наукових доповідей, статей та участь у конференціях, круглих столах	до 10 балів

Критерії оцінювання самостійної роботи (заочна форма навчання)

Максимум 30 балів	
Підготовка словника юридичних термінів з тем курсу	4

Підготовка презентації з навчальної теми чи з окремого питання	до 15 балів
Підготовка доповіді	5
Виконання індивідуальних творчих завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програми курсу)	до 10 балів
Підготовка та розробка схем та таблиць	15 балів
Підготовка тез наукових доповідей, статей та участь у конференціях, круглих столах	до 30 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	Залік	Екзамен/ диференційований залік	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.
83-89		Добре	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.
75-82			C	«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68-74		Задовільно	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60-67			E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички роботи; частина передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів,

				близьким до мінімального.
35-59	не зараховано	Не задовільно	FX	«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1-34			F	«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧЕНО НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ

Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни: мапи, схеми та таблиці, презентації, відео, аудіо програвач, крейдово-магнітна дошка, проектор. Для навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: семінарські заняття, виконання самостійної роботи, залік.

8. ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основні нормативні акти:

1. Конституції країн світу. *Конституційна Асамблея. Електронна бібліотека НБУВ* : веб-сайт. URL: <http://nbuviap.gov.ua/asambleya/index.html> (дата звернення: 08.06.2020).

2. Закон про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ : веб-сайт. URL: <https://www.echr.com.ua/document/zakon-pro-vikonannya-rishen-ta-zastosuvannya-praktiki-yespl/>

Підручники:

1. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки ; [Бандурка О. М., Швець Д. В., Бурдін М. Ю., Головка О. М., та ін. ; вступ. слово О. М. Бандурки]. Харків. 2020. 618 с.

2. Історія держави і права зарубіжних країн : підручник / [авт. кол.: О. М. Бандурка, О. М. Головка, І. А. Логвиненко та ін.], за заг. ред. О. М. Бандурки. 3-ге вид., допов. та змін. Харків. 2023. 691 с.

3. Мухаєв Р.Т. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Київ. 2014. 321 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Бондаренко Н. О. Ідейні підґрунтя конституції США 1787 року як основа стабільності суспільно-політичного ладу Американської держави. *Право і Безпека*. 2017. № 2. С. 18–22.

2. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Вид 2-ге., переробл. і допов. Київ. 2019. 736 с.

3. Васильєв Є. О. Становлення правового регулювання охорони прав інтелектуальної власності на літературні та художні твори в країнах Європи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №12. С.21-27.

4. Глосарій юридичних понять і термінів з "Історії держави і права України", "Історії держави і права зарубіжних країн", "Історії вчень про державу і право". Київ. 2021. 976 с.

5. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Тернопіль, 2014. 656 с.

6. Долматова Н. Особливості встановлення протекторату Кромвеля й поява. «Знаряддя управління» 1653 р. в Англії. *Юридичний вісник*. 2017. № 2. С. 206–212.

7. Історія держави і права зарубіжних країн: (Серед. віки та ран. новий час): [навч. посіб.]. За ред. Б. Й. Тищика. Львів. 2006. 695 с.

8. Історія держави і права зарубіжних країн. Курс лекцій / В.М. Щербатюк (кер. авт. кол.), Ю.В. Сокур (відп. секр.), Є.С. Дурнов, О.А. Житков, Ю.В. Кривицький та ін.; за ред. В.М. Щербатюка; навчальне видання. Київ. 2021. 536 с.

9. Кириченко В. Ідеї, що правлять світом, – Велика хартія вольностей. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 3(13). С. 5–12.

10. Кондратенко О. Ю. Україна у світових рейтингах демократії : монографія. Київ. 2023. 176 с.

11. Логвиненко Є.С., Логвиненко І.А. Покарання в праві держав Стародавнього світу. Харків. 2019. 159 с.

12. Логвиненко Є. С. Розуміння покарання в філософських і політико-правових ученнях Стародавнього Китаю. *Право і безпека*. 2019. № 1 (72). С. 65-71.

13. Логвиненко Є. С. Смертна кара у Стародавньому Єгипті. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 225-229

14. Логвиненко Є. С. Джерела дослідження інституту покарання в праві держав давньосхідних цивілізацій. *Правові новели*. 2023. № 9. С. 34-39.

15. Майборода О. М. Етнічні пастки деколонізації: африканський досвід монографія. Київ. 2023. 216 с.

16. Муравйов К. Досвід США та Великобританії щодо реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та можливості його використання в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 193–197.
17. Пилипчук О. О. Зародження і розвиток права в давньому Римі (середина VIII – VI ст. до н.е.). *Історія науки і техніки*. 2018. Т. 8, Вип. 1. С. 179–190.
18. Подольський А. Ю. Суспільно-політичні та історичні аспекти розвитку сучасної єврейської громади України: європейський контекст : монографія. Київ. 2023. 376 с.
19. Пономарьова Г.П., Бондаревич М.П. Історія становлення й розвитку делегованого законодавства: досвід Великої Британії, Франції, США. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. №6. С. 115–123
20. Сирко М. Роль та значення цивільного кодексу Франції 1804 року у загальноєвропейському процесі кодифікації цивільного законодавства. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2017. Вип. 65. С. 40–47.
21. Стеценко Н. С. Виникнення земельних законів у країнах Західної Європи у найдавніший період. *Форум права*. 2017. № 4С. 238–246.
22. Стеценко Н. С. Еволюція земельних відносин та їх правове регулювання у XVIII – на початку XX ст. у США. *Порівняльно-аналітичне право: електрон. наук. фах. вид.* 2020. №2. С. 61–68.
23. Талдикін О. В. Держава і право Давнього Сходу: структурно-логічні схеми і таблиці: навч. посіб. Дніпро. 2016. 136 с. URL: <https://dduvs.in.ua/biblioteka/biblioteka-studenta-dduvs/pidruchniki-posibniki/derzhava-i-pravo/>(дата звернення: 08.06.2020).
24. Талдикін О.В. Історія держави і права зарубіжних країн.: (структурно-логічні схеми і таблиці): навч. посібник. У 3-х ч. Ч. 1. Дніпро: Дніпров. Держ.ун-т внутр.. справ, 2024. 256 с.
25. Тищик Б. З історії становлення американського конституціоналізму. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Вип. 60. С. 134–145.
26. Тищик Б. Конституція Сполучених Штатів Америки – перша діюча конституція світу (до 230-річчя основного закону США). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2017. Вип. 65. С. 56–65.
27. Трофанчук Г. І. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ 2018. 448 с.
28. Чернявська Т. І., Фрейман Г.О. Історія держави та права зарубіжних країн: практикум: навч. посіб. Київ. 2014. 400 с.
29. Чувпило О. О. Індійський національний конгрес на шляху до незалежності (1941–1947 рр.). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Історія*. 2017. Вип. 53. С. 191–204.
30. Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О. Калакура, М. Юрій. Київ. 2023. 512 с.

Інтернет-ресурси:

1. Інститут історії України НАН України : веб-сайт. URL : <http://history.org.ua/> (дата звернення 08.06.2023).
2. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника : веб-сайт. URL : <http://www.lsl.lviv.ua/> (дата звернення 18.06.2023).
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського : веб-сайт. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення 08.06.2023).
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого : веб-сайт. URL : <http://nplu.org/> (дата звернення 10.06.2023).
5. Національна історична бібліотека України : веб-сайт. URL : <http://nibu.kiev.ua/> (дата звернення 10.06.2023).
6. Держава і право. Збірник наукових праць. Режим доступу www.nbuv.gov.ua/portal/soc.../index.html
7. Макарчук В.С. Загальна історія держави та права зарубіжних країн. URL:https://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnykh_krayin
8. Історія держави та права зарубіжних країн. URL:https://kneu.edu.ua/ua/depts5/k_teorii_ta_istorii_derzhavy_i_prava/ist_derj_pr_z_kr/
9. Електронна бібліотека. юридичної літератури URL:<http://pravoznaves.com.ua>
10. Електронна юридична бібліотека. URL:<http://pravo.biz.ua> –
11. Юридичний портал. URL:<http://jurisprudence.com.ua>
12. Каталог українських правових ресурсів URL:<http://www.lawukraine.com>

**Завідувач кафедри
теорії держави та права**

Ольга КУЛІНІЧ

Додаток 1 до Робочої програми
навчальної дисципліни

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

[illegible]